

Nr 38.

Af herr **Söderbergh**, om *ändring af nådiga kungörelsen den 29 oktober 1909 angående statsunderstöd åt enskilda läroanstalter m. m.*

Enligt nådiga kungörelsen af 29 okt. 1909 ang. statsunderstöd åt enskilda läroanstalter m. m., hvilken kungörelse i sin ordning grundar sig på beslut af samma års riksdag, kan till 8-klassig flickskola utgå statsunderstöd med högst 5,200 kr. årligen, samt därjämte till undervisning i huslig ekonomi högst 1,000 kr., allt under förutsättning att kommun eller enskilda donatorer till skolans uppehållande lämna ett bidrag, hvars värde för år räknadt uppgår till minst samma belopp som statsunderstödet. Är skolan förbunden med ett 3-årigt gymnasium, kan understödet — under förutsättning af motsvarande bidrag från kommunen eller enskilda donatorer — ökas med 2,000 kr. I båda fallen skola därjämte kommun eller enskilda donatorer på visst föreskrifvet sätt bidra till ålderstillägg och pensionering.

Med bortseende från sist nämnda bidrag skall alltså ett gymnasium vid 8-klassig flickskola utom inflytande terminsafgifter kunna påräkna ett understöd af 4,000 kr., hälften af statsmedel. Under läsåret 1910—1911 funnos gymnasier förenade med 10 flickskolor, nämligen 5 i Stockholm och ett i vardera af städerna Göteborg, Helsingborg, Lund, Malmö och Uppsala. En del af dem ha 3, en del 4 »ringar» eller årsklasser. Lärjungarnas antal var 518, däraf i öfversta ringen 133. Har gymnasiet 3 ringar, är det byggt på 7:de klassen; har det 4, är det byggt på 6:te klassen. I båda fallen omfattar kursen till studentexamen efter de förberedande klasserna

10 år. Att studentexamen af flickor likaväl som af gossar kan afläggas på 9 år, visa emellertid vissa högre samskolor.

Utöfver de 8 klasserna finnas vid några få skolor en »husmoderskurs» (i regel med undervisning blott i matlagning) eller en kurs som förbereder till inträde vid högre lärarinneseminarium eller annan läroanstalt. För flickor, som utöfver de 8 klasserna önska fortsätta sina studier, finnes emellertid i regel ingen annan utväg än att taga studentexamen. Jag har ingen anledning att här ingå på frågan, huruvida det från samhällets synpunkt är önskvärdt, att ett större antal flickor ta studentexamen. Det synes mig i alla händelser vara önskvärdt, att *äfven andra* utvägar öppnas, särskildt önskvärdt, att möjlighet beredes till fortsatta studier för unga kvinnor i sådana ämnen, som mera direkt sammanhånga med *kvinnans uppgifter inom familjen och hemmet*, som maka och moder.

Från olika håll ha under senaste tid förslag framställts till en öfverbyggnad på den 8-klassiga flickskolan af annat slag än de fortsättningskurser, som vid några sådana skolor redan finnas, med en förening af teoretiska och praktiska ämnen, gående i viss mån utanför ramen af hittillsvarande skolstudier. I den påtänkta nya skolafdelningens läroplan skulle sålunda ingå på den praktiska sidan: en omfattande kurs i barnavård, såväl den fysiska vården af spädbarn (i ett mindre barnhem) som öfning i att handleda barn och leda deras uppfostran under den tidigare uppväxten (»Kindergarten»-arbeten) samt sjukvård (i något mindre sjukhem). Därtill skulle efter omständigheterna kunna fogas sömnad, väfning eller matlagning. Bland de teoretiska ämnena nämnas särskildt dels psykologi och etik med tillämpning på uppfostran, dels hälsolära utöfver hvad på tidigare stadier kunnat meddelas, dels slutligen ekonomisk samhällslära, ett ämne som för vår tid måste anses synnerligen viktigt, men för hvilket lärjungarna knappast på ett tidigare åldersstadium kunna anses mogna. Äfven sådana partier af gällande rätt, som mera omedelbart beröra kvinnorna, kunde ingå i undervisningen. Undervisningen skulle för öfrigt drivas icke genom läxor och förhör, utan under friare former, och särskildt skulle eleverna vänjas vid att för sina studier *begagna böcker* utom de egentliga lärobokskompendierna.

En sådan öfverbyggnad, äfven om den blott omfattar ett år, är emellertid förenad med kostnader, som ej kunna tänkas betäckta blott genom terminsafgifter. Då staten för gymnasiet lämnar särskildt understöd, bör sådant lämnas äfven för en därmed delvis jämlöpande bildningslinje, som icke leder till studentexamen, men som för samhället ingalunda kan anses vara af

mindre vikt och intresse. Ett statsunderstöd af 667 kr. för en årsafdelning skulle motsvara hvad som enligt gällande bestämmelser kan tilldelas ett gymnasium (motsvarar 2,000 kr. för gymnasium med 3 ringar). Härvid är emellertid att observera, att den undervisning i *praktiska ämnen*, som skulle ingå i den planerade öfverbyggnaden, naturligtvis blir relativt dyr. Det torde därför vara rättvist och billigt, att statsanslaget för den nya afdelningen sättes till 1,000 kr. att utgå på samma villkor som statsunderstöd till högre flickskolor i öfrigt, d. v. s. under förutsättning bl. a. att kommun eller enskilda donatorer bidra med samma belopp.

Enligt ofvan anförda nådiga kungörelse af 29 okt. 1909 utgår vidare statsunderstöd till högre goss- och samskolor med högst 9,000 kr. för det skolstadium, som motsvarar realskolan, och 6,000 för det som motsvarar gymnasiet. Dessa belopp kunna ökas med 2,000 kr. för hvarterdera stadiet till läroverk som i större omfattning anlitar manliga lärarekrafter, och enligt nådig framställning till innevarande Riksdag (statsverkspropos. 8:de hufvudtiteln, s. 173—185) skulle, om densamma vinner Riksdagens bifall, särskildt understöd kunna lämnas för undervisning i vissa praktiska ämnen (för huslig ekonomi högst 1,500, för slöjd och därmed jämförliga ämnen högst 2,000 kr.).

Af de 6 högre samskolor, som f. n. åtnjuta statsunderstöd, ha nu ej mindre än 5 (Sofi Almquists och Whitlockska skolan i Stockholm, Djursholms samskola, Uppsala enskilda läroverk och Göteborgs samskola) för flickor, som *icke* önska taga studentexamen, bredvid gymnasiet en 7:de och 8:de klass, parallella med flickskolornas kl. 7 och 8. Att dessa läroverk, utan att därtill vara genom villkoren för åtnjutet statsanslag förbundna och utan att för dessa klasser åtnjuta något särskildt statsunderstöd, med icke obetydliga kostnader uppehålla två flickskoleklasser, synes vara värdt särskildt erkännande, helst som de (alla utom ett enda) därjämte ha fullständigt gymnasium på både latin- och reallinje. Nu föreligger naturligtvis för dessa samskolors flickskolelinje samma önskemål i fråga om en öfverbyggnad utöfver 8:de klassen som vid flickskolorna. Och en sådan öfverbyggnad är här så mycket mera önskvärd, som flickskolelinjen med sin kortare kurs i jämförelse med gymnasieringarna både för föräldrar och lärjungar lätteligen ter sig som någonting mindrevärdigt och oafslutadt, under det att de två klasserna i själfva verket representera en annan bildningslinje med mera utpräglad syftning åt kvinnans specifika uppgifter i samhället och den kulturella utvecklingen. Styrelserna för två af dessa högre samskolor ha också redan planerat eller fattat beslut om inrättande

af en teoretisk-praktisk öfverbyggnad på flickskolelinjen just af det slag, som ofvan refererats. Det vore af så mycket större vikt att staten här trädde till med ekonomisk hjälp, som redan de två befintliga extraklasserna naturligtvis betänkligt tynga dessa läroverks budget.

Vid beräkningen af understödsbeloppet för högre samskolor bör hänsyn dessutom tagas till att för statsunderstöd till dessa skolor icke fordras motsvarande bidrag från kommun eller enskilda, detta emedan de anses ha mindre lokalt än allmänt pedagogiskt intresse. Ett särskildt statsunderstöd till högre samskolor å 2,000 kr. skulle sålunda motsvara det understöd till en teoretisk-praktisk öfverbyggnad utöfver 8:de klassen, som ofvan angifvits som önskvärdt för flickskolan.

Särskildt statsunderstöd för nu ifrågavarande utvidgning af den högre flickskolans och samskolans program skulle för dessa läroverk och deras lärjungar ha icke blott ekonomisk betydelse: det skulle också för föräldrar och för den kvinnliga ungdomen markera, *att staten intresserar sig för en på specifikt kvinnliga uppgifter riktad högre kvinnobildning icke mindre än för utbildning af kvinnliga studenter.*

Sedan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition föreslagit en höjning af anslaget till högre flickskolor med 25.000 kr. (från 375,000 till 400,000 kr.) och af anslaget till högre goss- och samskolor med 50.000 kr. (från 120,000 till 170,000 kr.), torde, under förutsättning att dessa förhöjningar vinna Riksdagens bifall, någon ytterligare förhöjning med hänsyn till ofvan uttalade önskemål icke för den närmaste tiden vara behöflig. Det kan nämligen antagas som säkert, att en sådan öfverbyggnad, som jag åsyftar, till en början blott kommer till stånd vid *några få skolor.* Och då saken är så pass ny, är det t. o. m. önskvärdt, att erfarenhet förut samlas vid några få skolor, innan man tänker på ett allmännare upprättande af en sådan skolafdelning. Det bör tillkomma Kungl. Maj:t att närmare pröfva, i hvilken omfattning understöd inom angifna gränser lämpligen bör lämnas.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer jag, att Riksdagen ville för sin del besluta,

att i nådiga kungörelsen af 29 okt. 1909 angående statsunderstöd åt enskilda läroanstalter m. m. första stycket af p. D 7 må i slutet erhålla följande lydelse: »hvarjämte skolan må kunna erhålla ett särskildt understöd till undervisning i huslig ekonomi ej öfverstigande 1,000 kr. samt, därest skolan utöfver det

bestämda antalet årsklasser har en öfverbyggnad med teoretisk och praktisk undervisning i för kvinnans verksamhet inom familj och hem särskildt viktiga ämnen, ytterligare 1,000 kr.» och

att i samma kungörelse p. E 5 må, med anslutning till den formulering, som gifvits åt samma punkt i årets statsverksproposition under 8:e hufvudtiteln p. 37, s. 185, i slutet erhålla följande lydelse: »hvarjämte särskildt understöd må kunna tillkomma dels, enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t äger meddela, läroverk, som i större omfattning anlitar manliga lärarekrafter, dels samskola, som bredvid gymnasiet äger en särskildt för flickor afsedd linje, motsvarande flickskolornas två öfversta klasser, och utöfver dem en öfverbyggnad med teoretisk och praktisk undervisning i för kvinnans verksamhet inom familj och hem särskildt viktiga ämnen, intill ett belopp af 2.000 kr., dels ock, på sätt p. 6 närmare angifver, läroverk, som uppehåller på ändamålsenligt sätt anordnad undervisning i särskildt praktiska ämnen».

Stockholm den 23 januari 1912.

Frithiof Söderbergh.

I motionen instämma:

Otto Mannheimer.

N. O. Bruce.